

Ministerie van Defensie
Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 318 79 51

- Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/92/095/4022	22 oktober 1992

Onderwerp
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 77/92)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in de voormalige Joegoslavische federatie.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/92/095/4022, d.d. 22 oktober 1992

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v. AMAD

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

77/92

(Afgesloten 221200 OKT 1992)

Bosnië-Herzegovina

De gevechten in Bosnië-Herzegovina vertonen over het algemeen een wisselende intensiteit, maar blijven zich concentreren op de gebruikelijke regio's. Met name Gradacac, de belangrijkste stad in de Servische oost-westcorridor die nog in handen is van de Kroaten en Moslims, blijft omstreden. Volgens Kroatische media zouden gisteren op deze plaats ook aanvallen zijn uitgevoerd door gevechtshelikopters. Indien bevestigd, zou dit opnieuw een schending betekenen van het verbod op militaire vluchten boven Bosnië-Herzegovina. De betreffende helikopters zouden afkomstig kunnen zijn uit zowel Banja Luka als Servië zelf.

Ook zouden er gevechten plaatsvinden ten oosten van de hoofdstad van Herzegovina, Mostar, dat tevens is uitgeroepen tot de hoofdstad van de Kroatische gebieden in Bosnië-Herzegovina. Dit wijst erop dat de Serviërs blijven proberen hun eerdere dreigementen om de oostelijke oever van de Neretva onder controle te brengen, uit te voeren. Dit is strijdig met de belangen van de Kroaten, omdat de Neretva door Mostar stroomt en de realisering van de Servische doelstellingen tevens zou inhouden dat zij een deel van de stad zouden verwerven.

Er is opnieuw sprake van hevige gevechten tussen Moslims en Kroaten in Bosnië-Herzegovina, met name in steden als Vitez en Novi Travnik. Vermoedelijk houden deze nieuwe confrontaties verband met de opstelling van de Kroatische president Tudjman, die enerzijds -ook in militair opzicht- samenwerkt met de Bosnische regering, die decentralisering van het staatsgezag principieel afwijst, maar anderzijds afgelopen week met de "Joegoslavische" president Cosic overeenkwam dat een dergelijke decentralisering de beste mogelijkheid biedt voor een beëindiging van de gevechten in Bosnië-Herzegovina. Gezien de fundamenteel tegenstrijdige staatsconcepten die Bosnische Kroaten en Moslims hanteren, moet ook in de toekomst rekening worden gehouden met onderlinge confrontaties.

De Bosnische president Izetbegovic heeft aangekondigd dat Moslim-vertegenwoordigers zullen gaan deelnemen aan de besprekingen over demilitarisering van Sarajevo. Politiek overleg met de Serviërs blijft, in tegenstelling tot deze "technische besprekingen", echter voor de Bosnische president onaanvaardbaar. Daarnaast heeft Izetbegovic formeel ingestemd met besprekingen over het vorige week door federaal premier Panic voorgestelde plan om Bosnië-Herzegovina op te delen in een tiental regio's langs "economische en geografische lijnen". Hij verwierp echter nogmaals iedere indeling naar etnische of religieuze criteria.

Hoewel Izetbegovic zelf het voorstel had gedaan voor demilitarisering van Sarajevo, werden de besprekingen hierover tot op heden geboycot door Moslim-vertegenwoordigers als protest tegen de "voortdurende Servische agressie". Dit argument wordt eveneens gebruikt als verklaring voor de weigering van Izetbegovic om politieke besprekingen met de Serviërs te voeren. De Moslims zien in de voor hen nadelige militaire situatie geen mogelijkheden voor vruchtbaar politiek overleg. Izetbegovic staat echter onder grote internationale politieke druk om in deze kwestie een meer flexibele houding aan te nemen. Ook de vrees van de Moslims dat de Bosnische Kroaten het samenwerkingsverband met hen zullen

beëindigen en een vergelijk treffen met de Serviërs, kan een rol spelen bij de veranderde opstelling van de Moslims.

Deze verandering lijkt echter vooral van tactische aard. Er zijn geen aanwijzingen dat Izetbegovic bereid is tot werkelijke concessies. Zo sprak hij in verband met het plan tot opdeling van Bosnië-Herzegovina slechts van de mogelijkheid om "lokaal zelfbestuur" te verlenen aan de beoogde regio's; gezien het numerieke overwicht van de Moslims moet worden aangenomen dat zij in zijn visie in de meeste regio's een dominante positie zouden verwerven.

In de Kroatische pers is de afgelopen week melding gemaakt van een op handen zijnde coup in Bosnië-Herzegovina. Een belangrijke rol zou daarbij worden gespeeld door vice-president Ganic en de commandant van de Bosnische strijdkrachten, Halilovic. Zij zijn, evenals Izetbegovic, Moslims. Het is zeker niet uitgesloten dat er in de huidige omstandigheden, waarin druk wordt uitgeoefend om concessies te doen, sprake is van verregaande onderlinge onenigheid binnen de leiding van de Moslims. Daarbij heeft Ganic in het verleden blijk gegeven van een hardere opstelling dan Izetbegovic. Er zijn voornamelijk geen aanwijzingen dat de, overigens door alle betrokkenen ontkende, geruchten over een coup in Bosnië-Herzegovina op waarheid berusten. Het is denkbaar dat de Kroatische berichtgeving (mede) verband houdt met de verslechterende betrekkingen tussen beide bevolkingsgroepen.

Recent is gemeld dat de Bosnisch-Servische luchtmacht in Banja Luka eenvoudige obstakels op de start/landingsbaan hebben geplaatst. Er zijn de afgelopen dagen geen sorties van gevechtsvliegtuigen meer waargenomen; waarschijnlijk houdt de plaatsing van obstakels vooral verband met de wens van de Serviërs om binnenkomende vluchten onmogelijk te maken. Zoals bekend bestaat er bij de bevelhebber van de Servische luchtmacht, Ninkovic, bezwaar tegen het voornemen van de Bosnisch-Servische leider Karadzic om de vliegtuigen van Banja Luka te verplaatsen naar "Joegoslavië". Vorige week had Karadzic gesteld naar Banja Luka te zullen reizen om Ninkovic te overtuigen. Wellicht wil men aldaar de komst van Karadzic per vliegtuig belemmeren.

In een recent interview heeft een bevelhebber van Servische troepen in Bosnië-Herzegovina bevestigd dat zijn eenheden napalm hebben gebruikt in hun strijd met de Kroaten en Moslims. Hoewel dezen de Serviërs regelmatig hebben beschuldigd van het gebruik van napalm en andere chemische strijdmiddelen, konden dergelijke beschuldigingen tot op heden niet bevestigd worden.

Internationale vredesinspanningen

In verband met de voortdurende gevechten in Bosnië-Herzegovina heeft de VN-organisatie voor hulp aan vluchtelingen (UNHCR), die de aanvoer van hulp naar Sarajevo coördineert, besloten de hulptransporten over land te onderbreken. Kort nadien werden ook de hulpvluchten op Sarajevo opgeschort, omdat de veiligheid van de vliegtuigen niet kon worden gegarandeerd. Hoewel inmiddels is gemeld dat de vluchten op korte termijn zullen worden hervat, moet rekening worden gehouden met nieuwe incidenten, die de hulptransporten zullen blijven hinderen.

De EG heeft de Servische president Milosevic gewaarschuwd dat voortzetting van de Servische agressie in Bosnië-Herzegovina kan leiden tot een verscherping van de sancties tegen Servië. Milosevic werd opgeroepen zijn invloed aan te wenden om de oorlog te beëindigen. Het is echter, gezien het aantal autonoom opererende gevechtsgroepen, aan zowel Servische zijde als die van hun tegenstanders, zeer twijfelachtig of Milosevic hiertoe eenzijdig in staat zou zijn.

Servië/Montenegro

Cosic heeft de afgelopen dagen felle kritiek uitgeoefend op Milosevic. Hij stelde dat de Servische president de pogingen om de vrede te herstellen dwarsboomt door zijn nationalistische opstelling. Met name had Cosic kritiek op het feit dat de Servische regering niets doet om de akties van Servische gevechtsgroepen in Bosnië-Herzegovina tegen te gaan. In verband met deze kritiek riep Cosic op tot het aftreden van Milosevic.

In verband met de eerder gemelde bezetting van het federale ministerie van Binnenlandse Zaken door Servische politie heeft de Servische oppositieleider Draskovic de strijdkrachten opgeroepen tot een "snel en beslissend" ingrijpen om de bezettingsactie te beëindigen. Een dergelijke actie zou een aanzet kunnen vormen tot een militaire coup tegen het bewind-Milosevic. Het lijkt weinig twijfel dat Draskovic dit ook beoogt. Hoewel er in het verleden sprake was van nauwe banden tussen de Joegoslavische strijdkrachten en de communistische partij, is het waarschijnlijk dat de defensie-top het optreden van Milosevic, en de sociaal-economische crisis die daarvan het gevolg is, steeds meer strijdig acht met de Servische belangen en die van de strijdkrachten. Tegen deze achtergrond is een militair optreden om "Servië te redden", dat overigens uitsluitend gericht kan zijn tegen de persoon van Milosevic, en niet tegen de heerschappij van de socialisten in het algemeen, zeker niet uitgesloten.

Overigens heeft de Servische socialistische partij onverwacht zijn verzet tegen de door Cosic uitgeschreven vervroegde verkiezingen opgegeven. Deze aankondiging is opvallend, omdat de socialistische Servische regering eerder deze maand nog met succes een referendum had georganiseerd om de voor deze verkiezingen noodzakelijke veranderingen in de Servische grondwet te doorkruisen. Gezien de tanende populariteit van de socialisten moet worden aangenomen dat dergelijke verkiezingen verlies voor hen zullen opleveren. Desondanks hopen zij mogelijk van hun feitelijke monopolie over de massamedia gebruik te kunnen maken om de verkiezingsuitslag in hun voordeel te beïnvloeden.

Kosovo

Sinds afgelopen zomer zijn Servische bewoners van Kosovo door de JNA voorzien van handvuurwapens. Het initiatief zou zijn uitgegaan van functionarissen uit Servië zelf, die de Servische bewoners van de voormalige autonome provincie uit zorg voor hun veiligheid hebben aangespoord de wapens aan te nemen. Ook zouden dergelijke functionarissen de afgelopen weken overleg hebben gevoerd met de leiding over de in Kosovo aanwezige Servische en federale (para-)militaire eenheden (naar schatting 20.000 man). Dit alles wijst erop dat de Servische autoriteiten rekening houden met een uitbarsting van geweld in Kosovo.

Er zijn aanwijzingen dat de Albanese regering haar streven naar vereniging van de beide "delen van de Albanese natie" (d.w.z. Albanië en Kosovo) voor de korte termijn heeft opgegeven. Zij zou bereid zijn in te stemmen met autonomie voor Kosovo binnen het "Joegoslavische" staatsverband en een demilitarisering van de provincie. Daarmee benadert de Albanese positie met betrekking tot Kosovo die van de VS en de EG. Aan deze beleidswijziging zou de overweging ten grondslag liggen, dat een escalatie van de tegenstellingen in Kosovo kan leiden tot een internationaal conflict. Overigens staat de Albanese regering bloot aan scherpe kritiek van de (voormalig communistische) oppositie, die haar verwijt onvoldoende op te komen voor de belangen van de Albanen in Kosovo.

Kroatië

De terugtrekking van de JNA van de strategisch belangrijke landtong Prevlaka is binnen het overeengekomen tijdschema voltooid. Prevlaka is inmiddels overgedragen aan UNPROFOR en de EG-waarnemersmissie. Er zijn (onbevestigde) berichten

dat het zou zijn gekomen tot gewapende confrontaties tussen Servische gevechtsgroepen, mogelijk uit Bosnië-Herzegovina, die probeerden Prevlaka te bezetten, en de Kroatische strijdkrachten.

Bij deze kwestie speelt een hoofdrol het feit dat "Joegoslavië" en Kroatië weliswaar hebben ingestemd met de demilitarisering van Prevlaka, maar toch beide nog aanspraak maken op het schiereiland. Nog afgelopen week stelde de Montenegrijnse premier Djukanovic dat de "Joegoslavische" strijdkrachten Prevlaka zouden kunnen heroveren als de onderhandelingen over de landtong niet het gewenste resultaat zouden opleveren. De bovengemelde gevechten kunnen hun oorzaak vinden in het feit dat vele Serviërs de "Joegoslavische" instemming met de terugtrekking van de JNA beschouwen als verraad aan de Servische zaak. Mogelijk hopen zij uiteindelijk het "verlies" van Prevlaka te voorkomen.

blijft melding maken van spanningen tussen Serviërs en Kroaten in diverse delen van Kroatië. Daarbij lijken de Kroaten zich in de door hen beheerste delen van de republiek schuldig te maken aan intimidatie van Serviërs, onder meer door vernielingen en agressief gedrag. Kennelijk vormt dit Kroatische optreden een vergelding voor soortgelijke gebeurtenissen in de UNPA's, waar Servische autoriteiten hun etnische zuiveringsacties voortzetten ten koste van de achtergebleven Kroaten.

De Kroatische regering heeft aangekondigd uiterlijk op 15 november a.s. 40.000 man te zullen demobiliseren, waarna de Kroatische strijdkrachten ongeveer 100.000 man zullen omvatten. Onder meer zullen 150 officieren, waarvan 26 generaals, worden ontslagen of tot de reserve toetreden. Hoewel aan deze reducties vermoedelijk vooral economische overwegingen ten grondslag liggen, geven zij ook aan dat de Kroatische autoriteiten van mening zijn zich een dergelijke reductie in de huidige veiligheidssituatie te kunnen veroorloven. Overigens bezit de Kroatische regering ook na deze reductie nog voldoende mogelijkheden om haar eerdere dreigementen om haar gezag over de UNPA's desnoods met geweld te herstellen, ten uitvoer te brengen.

maakt melding van een gespannen situatie bij Batina aan de grens tussen Kroatië (UNPA-oost) en de Servische, voormalige autonome, provincie Vojvodina. Aldaar zouden autoriteiten van de Krajina eigen grenscontroleposten hebben ingesteld. Er zijn aanwijzingen dat oostelijk van de brug, dus vermoedelijk op Servisch grondgebied, een volledige pantserbrigade zou zijn gelegen. Dit houdt mogelijk verband met Servische vrees voor een Kroatisch militair optreden tegen de UNPA.

De vorige week aangekondigde mars van Kroatische vluchtelingen uit UNPA-zuid is op vreedzame wijze geëindigd aan de grens van de UNPA. Een confrontatie met UNPROFOR, of met Servische autoriteiten in de UNPA, bleef derhalve uit. Toch vormt de aanwezigheid van Kroatische vluchtelingen uit de UNPA's in Kroatië zelf een bron van spanning. Uitingen van onvrede, onder meer met het optreden van UNPROFOR dat in Kroatische ogen de terugkeer van deze vluchtelingen doorkruist, blijven tot de mogelijkheden behoren.

Macedonië

De Griekse premier Mitsotakis heeft formeel ingestemd met een eerder deze maand door de Griekse oppositie gedaan voorstel om de controverse rond de naamgeving van Macedonië te doorbreken. Zoals bekend verwerpt Griekenland erkenning van de voormalige republiek onder de naam Macedonië, omdat deze aanspraken op Grieks grondgebied zouden inhouden. Mitsotakis heeft nu echter ingestemd met een "dubbele naamgeving", die zou inhouden dat Macedonië het recht heeft zelf te bepalen welke benaming intern zal worden gehanteerd, maar internationaal

slechts erkend zal worden onder de naam "Skopje". Mitsotakis noemde deze oplossing "het enige redelijke alternatief voor oorlog". Overigens zijn er geen aanwijzingen dat een dergelijk compromis aanvaardbaar zal zijn voor de Macedonische regering.

Conclusie/vooruitzicht

Hoewel de Bosnische president Izetbegovic stelt bereid te zijn tot onderhandelingen over een politieke oplossing voor de tegenstellingen in zijn land, zijn er nog geen aanwijzingen voor een daadwerkelijke bereidheid tot wezenlijke concessies aan de overige bevolkingsgroepen. Waarschijnlijk stemt Izetbegovic voornamelijk in met nieuwe besprekingen omdat hij zowel intern als internationaal onder druk staat zich flexibeler op te stellen.

Er is sprake van toenemende wrijving tussen de Bosnische Kroaten en Moslims, die met name verband houden met de fundamenteel tegenstrijdige doelen van beide bevolkingsgroepen op lange termijn. Tegen deze achtergrond moeten de Moslims voortdurend rekening houden met akkoorden tussen Serviërs en Kroaten.

De spanning in "Joegoslavië" tussen de conservatieven onder leiding van de Servische president Milosevic en de hervormingsgezinden onder federaal president Cosic en premier Panic blijft voortduren. Tegen deze achtergrond heeft de Servische oppositie de strijdkrachten opgeroepen de Servische bezetting van het federale ministerie van Binnenlandse Zaken te beëindigen. Gezien de economische en sociale crisis in Servië moet een militair optreden tegen Milosevic, en mogelijk tegen de socialistische regering in het algemeen, niet geheel uitgesloten worden geacht.

Ondanks de terugtrekking van de JNA uit Prevlaka is ook in diverse delen van Kroatië nog steeds sprake van (etnische) spanningen, die aangeven dat een heropleving van de gevechten zeker tot de mogelijkheden behoort.